siai nuardyta pilkapio sampilo R dalis. Pilkapis suplokštėjęs, tik V pilkapio sampilo dalis buvo apie 35–40 cm aukščio. Pilkapio sampilas turėjo būti apie 6 m skersmens, supiltas iš gelsvo smėlio. Pilkapio sampilą iš ŠV, V, PV, P ir PR juosė vienas apie apie 0,9–1,6 m pločio bei 40–72 cm gylio griovys, o iš ŠR ir Š – kitas (kiek trumpesnis) apie 1,3–1,5 m pločio bei apie 50 cm gylio griovys. Perkasos ŠV ir R–PR dalyse tarp griovių buvo du „praėjimai", iš kurių viename (R–PR perkasos dalyje) dar buvo ovali 1,2x1,62 m dydžio, apie 50 cm gylio duobė.

Tyrinėjamos perkasos PV dalyje, pilkapio sampilą juosiančio griovio vidinėje pusėje aptiktas apardytas *degintinis kapas*. Degintiniai kauliukai buvo netolygiai pasklidę apie 3,2 m ilgio, 18–50 cm pločio bei iki 13 cm gylio plote. Po degintiniais kauliukais, 1,6 m atstumu į R nuo perkasos V sienelės ir 2,6 m atstumu į Š nuo perkasos P sienelės, 35 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus aptiktas geležinis pjautuvas.

Pilkapis 9. Ariant kvartalinę liniją nuardyta (kaip ir pilkapio 8) pilkapio sampilo R dalis. Pilkapis suplokštėjęs, tik pilkapio sampilo V dalis buvo apie 40–55 cm aukščio. Pilkapio sampilas turėjo būti apie 5,5 m skersmens, supiltas iš gelsvo smėlio. Pilkapio sampilą iš PV, P ir PR juosė vienas apie 1,15–1,6 m pločio bei apie 50 cm gylio griovys, o iš ŠV, Š ir ŠR – trys duobės. ŠV dalyje ovali duobė buvo 1,15x2,2 m dydžio bei apie 70 cm gylio. Š dalyje duobė buvo netaisyklingo ovalo formos, 0,9x1,3 m dydžio ir 60 cm gylio. ŠR dalyje ovali duobė buvo didesnė – 1,5x3,2 m dydžio ir apie 55 cm gylio.

1 m į R nuo perkasos V sienelės ir 2,5 m į P nuo perkasos Š sienelės, perkasos ŠV dalyje esančioje duobėje, 22 cm gylyje nuo esamo žemės paviršiaus aptiktas geležinis pjautuvas.

Pilkapio centrinėje dalyje fiksuoti ir ankstesnio kasimo pėdsakai. Tai apie 85x125 cm dydžio (pilkapio pagrindo lygyje), iki 1,1 m gylio (nuo esamo žemės paviršiaus) duobė, kurioje jokių archeologinių vertybių neaptikta.

2005 m. Atmainų (Darsūniškio) pilkapyne buvo ištirti du pilkapiai (pilkapiai 8 ir 9). Bendras ištirtas plotas – 147,5 m² (pilkapio 8 – 76,5 m², pilkapio 9 – 71 m²). Pagal tyrinėjimų metu aptiktus radinius bei pilkapių struktūrą šiuos pilkapius galima datuoti VIII–IX a.

ATMAINAI-DARSŪNIŠKIS BARROW CEMETERY

In 2005 in the Atmainai (Darsūniškis) barrow cemetery (Kaišiadorys district) two barrows damaged when ploughing the quadrant grid lines were excavated. The area investigated made 147.5 m² in total (76.5 m² at the barrow 8 and 71 m² at the barrow 9). According to the finds collected during the investigation and the structure of the barrows they were datable to the 8th – 9th century.

GUDELIŲ (LENKIŠKIŲ) PILKAPYNAS

Laurynas KURILA

2002 m. atnaujinti Gudelių (Lenkiškių) (Vilniaus r.) pilkapyno (A 1237P) tyrinėjimai (žr. *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 69–72; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 91–93; *ATL 2004 me-*

tais, V., 2006, p. 80–83) buvo tęsiami 2005 m. Pilkapyno teritoriją kertančioje aukštos įtampos elektros linijos proskynoje po 1987–1989 bei 2002–2004 m. vykdytų tyrinėjimų liko dviejų buldozeriu nustumdytų pilkapių liekanos ir šeši suplokštėję pilkapiai. 2005 m. ištirti pilkapiai 10(68) ir 11(61), buvę elektros linijos proskynoje, bei dvi perkasos teritorijos Š dalyje (39 pav.). Iš viso ištirtas 209 m² plotas (149 m² – pilkapių teritorijoje). Tyrinėjimai vykdyti pagal KVAD archeologinių vertybių, žalojamų kvartalinių linijų, programą.

Pilkapis 10(68) buvo pilkapyno P dalyje. Prieš tyrinėjimus spėjamoje sampilo vietoje buvo ryškus tik iš aplinkos išsiskiriantis menkai apžėlęs plotas. Jokių sampilo liekanų neišlikę. Kai kur žemės paviršiuje matyti akmenys – vainiko liekanos.

Po nestora velėna tik keliose ploto vietose užfiksuotos menkos sampilo smėlio sluoksnio liekanos. Suardytoje pilkapio dalyje rasti keli smulkūs degintiniai kauliukai ir pavienių radinių: geležinio peilio (?) dalis (40:4 pav.), molinio dvigubo nupjauto kūgio formos verpstuko fragmentas (40:3 pav.), dvi dalys greičiausiai to paties neaiškaus kaulinio (?) dirbinio, keramikos šukių, geležies gargažių, titnago nuoskalų. Didžiojoje perkasos dalyje 15–35 cm gylyje atidengtas juodos peleningos žemės su smulkiais angliukais sluoksnis. Plane jis sudaro tarsi netaisyklingo apskritimo formos dėmę, kurios kontūras iš esmės sutampa su buvusio akmenų vainiko perimetru. Sluoksnis intensyviausias ir storiausias pilkapio centre. Juodos peleningos žemės sluoksnis tamsesnis nei įprastai būna pilkapio pagrindas, savo struktūra primenantis gyvenvietės kultūrinį sluoksnį. Jame aptikti du molinių dvigubo nupjauto kūgio formos verpstukų fragmentai (40:1, 2 pav.), geležies gargažių, titnaginių dir-

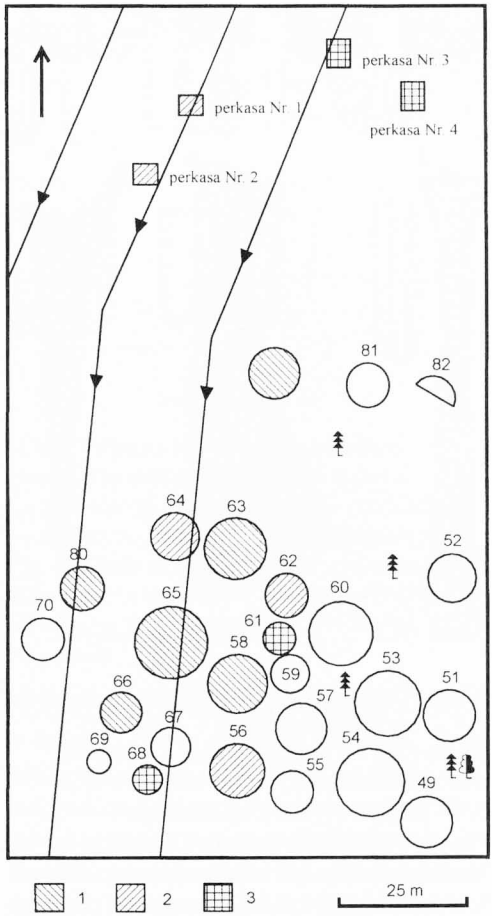

39 pav. Gudelių (Lenkiškių) pilkapyno situacinio plano dalis (1 – 1987–1989 m. ištirti pilkapiai, 2 – 2002–2004 m. ištirti pilkapiai ir perkasos, 3 – 2005 m. ištirti pilkapiai ir perkasos). *L. Kurilos pieš.*

Fig. 39. Fragment of the Gudeliai (Lenkiškiai) barrow cemetery layout (1 – barrows investigated in 1987–1989, 2 – barrows and trenches investigated in 2002–2004, 3 – barrows and trenches investigated in 2005).

binių ar nuoskalų bei gausiai (daugiau nei 600) keramikos šukių. Dauguma šukių grublėtu, ne-

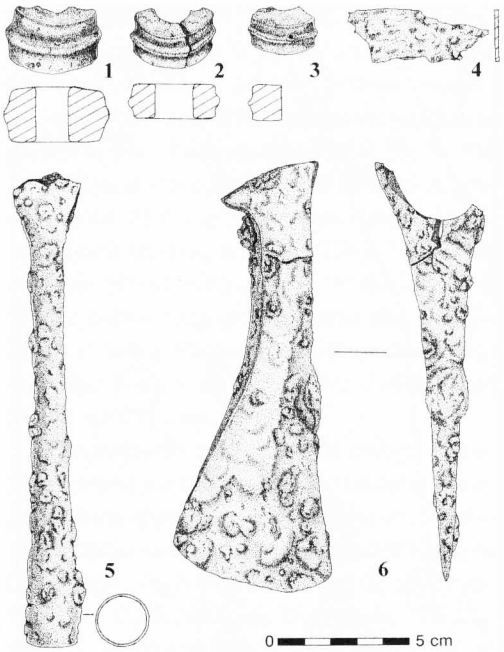

40 pav. Gudelių (Lenkiškių) pilkapyno radiniai. 1–3 – verpstukų fragmentai, 4 – peilio (?) fragmentas, 5 – ietigalio įmova, 6 – pentinis siauraašmenis kirvis. 1–4 – pilkapis 10(68), 5, 6 – pilkapis 11(61). *S. Mikšaitės pieš.*
Fig. 40. Finds of the Gudeliai (Lenkiškiai) barrow cemetery: 1–3 – fragments of spindles; 4 – a knife fragment (?); 5 – a spearhead scabbard; 6 – an axe with a narrow blade and a blunt end; 1–4 – barrow 10(68); 5, 6 – barrow 11(61).

didelė dalis – lygiu paviršiumi. Jos turėtų priklausyti nemažam skaičiui indų (puodų tiesiais arba nežymiai į vidų palenktais kakleliais). Didesnė dalis šukių koncentruojasi sluoksnio viršutinėje dalyje, daugiau – ties juodos peleningos žemės dėmės kontūro centru. Be to, sluoksnyje rasti keli pavieniai degintiniai kauliukai bei du galvijo (G. Piličiauskienės informacija) dantys. Kyla abejonių, ar juoda žemė yra pilkapio pagrindas, o ne ankstesnės gyvenvietės kultūrinio sluoksnio liekanos. Tokią prielaidą patvirtintų ir nemažai juodoje žemėje buvusių apdegusių, nuo karščio suskilinėjusių akmenukų bei tokie gyvenvietėms būdingi radiniai kaip gargažės. Kita vertus, kaip minėta, jis buvo tiktai akmenų vainiko ribose. Storas juodos peleningos žemės sluoksnis galėjo susiformuoti ir atliekant kokias nors apeigas būsimo pilkapio vietoje. Pastaroji galimybė taip pat nepaneigia ankstesnės gyvenvietės egzistavimo šioje vietoje fakto.

Pilkapis buvo apjuostas akmenų vainiku, kurio didžioji dalis nuardyta. Didžiojoje perkasos dalyje akmenys išsidėstę netvarkingai. Sveika didesnė vainiko atkarpa buvo išlikusi tik pilkapio V pusėje (VIII pav.). Tai būta vieno aukšto konstrukcijos, krautos iš gana stambių akmenų. Pirminis vainiko skersmuo buvo apie 6 m. Lieka neaišku, ar juo buvo apjuostas jau supiltas pilkapis, ar akmenys sukrauti dar prieš supilant sampilą. Griovių ar duobių pėdsakų aplink sampilą neužfiksuota.

Sampilo centre aptiktas vienas *degintinis kapas*. Kauliukai buvo supilti į 90 cm skersmens ir 18 cm gylio duobutę, iškastą pirminiame paviršiuje – juodos peleningos žemės sluoksnyje. Jie švarūs, beveik be degėsių, sumaišyti su smėliu. Užkasus duobutę likusi dalis kauliukų greičiausiai paskleisti virš jos. Kapo vietoje, virš jo buvo nemažai akmenų. Tai gali būti su kapu susijusios konstrukcijos liekanos, tačiau apie pirminę jos formą spręsti sudėtinga. Osteologinės analizės (atlikta doc. habil. dr. R. Jankausko ir tyrinėjimų autoriaus) duomenimis, kape palaidota per 40 m. amžiaus moteris (?). Jokių įkapių nerasta.

Keliose tyrinėto ploto vietose virš įžemio aptiktos akmens amžiaus gyvenvietės kultūrinio sluoksnio liekanos. Sluoksnis smarkiai apardytas. Geriausiai jis išlikęs pilkapio V pu-

sėje ties akmenų vainiko fragmentu ir po juo. Šviesiai pilkame smėlyje rasta titnaginių dirbinių: nebaigtas gaminti Pulli tipo strėlės antgalis, gremžtukų, rėžtukų, skelčių bei jų dalių, nuoskalų (41 pav.). Dauguma jų koncentravosi nedideliame plotelyje ties akmenų vainiko vidine puse. Radiniai datuojami ankstyvuoju mezolitu ir skiriami Kundos kultūrai. Taigi po pilkapio sampilu užfiksuoti dar mažiausiai dviejų apgyvendinimo etapų – mezolito ir geležies amžiaus – sluoksnių likučiai. Kai kurių dirbinių (verpstukų fragmentų) priskyrimas geležies amžiaus gyvenvietės ar pilkapio supylimo laikotarpiui lieka neaiškus. Pilkapis pagal konstrukciją datuojamas I tūkst. viduriu ar antrąja puse.

Pilkapis 11(61) buvo pilkapyno centrinėje dalyje. Sampilas smarkiai apardytas. Prieš tyrinėjimus jo vietoje buvo ryškus tiktai nedidelis iki 30 cm aukščio kauburėlis. Kaip paaiškėjo tyrinėjimų metu, visa V pilkapio pusė suardyta vėlyvo perkasimo. Pagrindas be būdingo degėsių sluoksnelio, jame užfiksuotos vos kelios smulkios degėsių kruopelės. Įvairiose sampilo vietose rasti keli smulkūs degintiniai kauliukai ir pavieniai radiniai: smarkiai korodavusio geležinio dirbinio smulkūs fragmentai, geležinė kilpinė, keramikos šukių, geležies gargažių, titnago nuoskalų. Dalis dirbinių yra viduramžių ar naujųjų laikų.

Nors tyrinėtame plote buvo nemažai pavienių akmenų, jokios konstrukcijos ar vainiko jie nesudarė. Sampilo PR ir P pusėse fiksuotos dvi ovalios 2,35x1 ir 2,15x1,35 m dydžio, 30 ir 60 cm gylio duobės, užpildytos tamsiai pilku smėliu be degėsių. Tikėtina, kad duobės būta ir V pusėje, bet ji gali būti sunaikinta vėlyvo perkasimo.

Pilkapyje aptiktas *simbolinis vyro kapas* (IX pav.). Sampilo centre įžemio smėlio paviršiuje rastas pentinis siauraašmenis kirvis ir ietigalio įmova nulaužta plunksna. Jokių kaulų pėdsakų ar degėsių šalia nebuvo. Įkapės greičiausiai buvo užkastos negilioje duobutėje ar sudėtos tik nuvalius tuometinį velėnos sluoksnį. Kirvis (38:6 pav.) nežymiai apdegęs, jo pentis nulaužta. Ietigalio dalis (38:5 pav.) buvo įstrižai įsmeigta į žemę įmova žemyn. Sprendžiant pagal išlikusį fragmentą, tai greičiausiai būta palyginti retos formos ietigalio ilga įmova ir trumpa lauro lapo formos plunksna. Kapo įranga būdinga kitų Rytų Lietuvos pilkapynų simboliniams kapams. Juose įkapės taip pat neretai randamos sulaužytos ar sulankstytos, kai kada – įsmeigtos į žemę. Kapas datuojamas V–VI a.

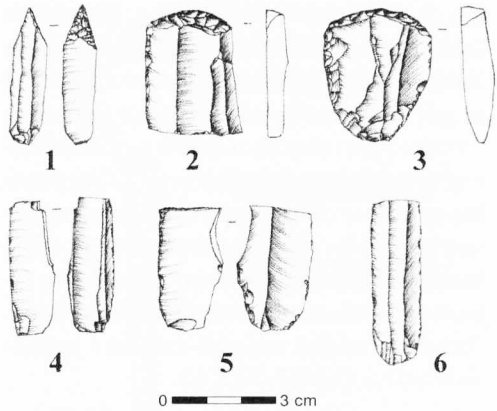

41 pav. Pilkapio 10(68) akmens amžiaus gyvenvietės kultūrinio sluoksnio radiniai. 1 – Pulli tipo strėlės antgalis, 2, 3 – gremžtukai, 4, 5 – skeltės, 6 – rėžtukas. *G. Piličiauskienės pieš.*
Fig. 41. Finds of the Stone Age settlement layer discovered in the barrow 10(68): 1 – Pulli-type arrowhead; 2, 3 – scrappers; 4, 5 – blades; 6 – a burin.

Pilkapyno teritorijos Š dalyje ištirtos dvi 6x5 m dydžio perkasos. Perkasoje 3 kultūrinio sluoksnio neužfiksuota. Rasta tik pavie-

nių dirbinių: geležinis kabliukas, keramikos šukių, lango stiklo šukė. Perkasoje 4 aptiktas šiukšlių duobės pakraštys. Duobė siekia 1,75 m gylį nuo žemės paviršiaus. Joje bei kitose tyrinėto ploto vietose surinkta nemažai radinių: kriauninis peilis (skustuvas?), kitų smulkių geležinių dirbinių, plytų fragmentų, keramikos šukių, stiklinių indų bei langų stiklo šukių. Tarp keramikos buvo glazūruotų, fajanso, porceliano, akmens masės indų šukių. Perkasose aptikti radiniai datuotini naujaisiais laikais (XVIII–XIX a.).

GUDELIAI (LENKIŠKĖS) BARROW CEMETERY

In 2005 in the Gudeliai (Lenkiškės) barrow cemetery (Vilnius district) destroyed barrows 10(68) and 11(61) and two plots each making 30 m^2 were investigated (Fig. 39). The barrow 10(68) was found to have a stone circle (Fig. VIII). One cremation without any burial items was discovered in the barrow. Besides that, remains of Mesolithic and Iron Age settlements were detected underneath (Fig. 41). The barrow 11(6) had no stone circle, but it had at least two small pits at its foot. A symbolic warrior burial was found in that. It contained no bones, but there were certain burial items: a broken battle-axe and a spear-head fragment (Fig. 40:5–6, IX). The investigated barrows were typical to the East Lithuanian Barrow culture and dated to the middle or the second half of the 1st millennium A.D. In both plots investigated finds dating to the 18th – 19th century were discovered.

KURŠIŲ PILKAPYNAS

Mykolas MICHELBERTAS

2005 m. KVAD užsakymu buvo tęsiami apardyto Kuršių pilkapyno (Kelmės r.) (AR 415) archeologiniai tyrinėjimai. 2004 m. šiame pilkapyne ištirtas pilkapis I, labai apardytas didžiulės lobių ieškotojų iškastos duobės. Jame buvo aptiktos kelių senojo geležies amžiaus kapų liekanos. Kapai buvo suardyti, rasta tik dalis įkapių. Buvusiuose vyrų kapuose surasti geležiniai įmoviniai ietigaliai, moterų kapuose – nedidelių matmenų žalvarinės apyrankės. Sprendžiant pagal rastus dirbinius, Kuršių I pilkapio chronologija yra C^{1a} periodo pabaiga – C^{1b} periodas, t. y. III a. pirmoji pusė (žr. *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 85–86).

Pilkapis II, tyrinėtas 2005 m., taip pat buvo apardytas lobių ieškotojų – jo sampilo centre buvo iškasta 2,6x1,8 m dydžio ir iki 80–90 cm gylio duobė. Sampilo dydis prieš tyrinėjimus buvo apie 13,5x11 m, aukštis iš P pusės – 1,05 m, iš Š – 1,6 m.

Pilkapyje aptiktos 5 senojo geležies amžiaus kapų liekanos. *Kape 1* buvo palaidotas vaikas, greičiausiai mergaitė, *kapuose 2–5* – vyrai. Mirusieji laidoti nedeginti. Tai patvirtina kape 2 aptiktos griaučių liekanos, įvairūs kaulai kituose kapuose. Kape 2 mirusysis laidotas aukštielninkas, ištiestas, kairioji ranka buvo sulenkta buku kampu ir padėta įstrižai pilvo.

Mirusieji laidoti 60–80 cm gylyje, matuojant nuo apardyto sampilo viršaus. Tik kapas 3 buvo aptiktas 1,3 m gylyje. Atrodo, kad kapas buvo įrengtas pilkapio vainiko Š priestate.

Mirusiųjų laidojimo kryptis yra įvairi. Dalis mirusiųjų laidoti galvomis į ŠV, vieñas mi-

VIII pav. Akmenų vainiko fragmentas Gudelių pilkapyno pilkapio 10(68) V pusėje. *L. Kurilos nuotr.*
Fig. VIII . Fragment of a stone circle of the barrow 10 (68) in Gudeliai barow cemetery from the W.

IX pav. Gudelių pilkapyno pilkapio 11(61) simbolinis kapas *in situ*. *L. Kurilos nuotr.*

Fig. IX. Symbolic grave of the barrow 11 (61) in Gudeliai barow cemetery *in situ*.